

مرکز ثبت نام / د نوم لیکنی مرکز

Voter Registration Center

SEÇİM ANALİZ

NİSAN 2014 SAYI: 1

HİLE VE TEHDİT CENDERESİNDE AFGANİSTAN SEÇİMLERİ

ABDULLAH YEGİN

HİLE VE TEHDİT CENDERESİNDE **AFGANİSTAN SEÇİMLERİ**

ABDULLAH YEGİN

COPYRIGHT © 2014

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Tasarım ve Kapak: : M. Fuat Er
Uygulama : Ümare Yazar
Kapak Fotoğrafi : AA
Baskı : Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel:+90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No 19 Cairo MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
SEÇİMLERİN ANLAMI	8
SEÇİME DAİR GENEL BİLGİLER	9
AFGANİSTAN'DA SİYASİ PARTİLER	10
ADAYLAR VE SORUNLARA YAKLAŞIMLARI	10
ADAYLAR ARASI REKABET	18
SONUÇ	20

YAZAR HAKKINDA

Abdullah YEGİN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünden mezun oldu. 2000-2005 yılları arasında İran'da Şii teopolitiği ve Ortadoğu üzerine çalışmalar yaptı. İki kitap çevirisi ve çeşitli tercüme, telif makaleleri yayınlandı. Halen Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları enstitüsünde Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisans yapmaktadır. SETA'da Dış Politika alanında Araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

Geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde Sovyetler Birliği'nin, yirmibirinci yüzyılın başında da ABD'nin işgaline maruz kalan Afganistan, sandık başına gidiyor. Amerikan işgalinden hemen sonra cumhurbaşkanlığına oturan ve iki dönem cumhurbaşkanlığı yaptığı için yasa gereği tekrar aday olamayan Hamid Karzai'nin halefini belirleyecek seçimler, ülkede uzun bir süre sonra iktidarı belirleyecek bir seçim olması hasebiyle önem taşıyor. Ülkede bulunan uluslararası askeri güçlerin de artık ayrılacak olması, seçim sonuçlarına ayrı bir önem katıyor. Amerikan işgaline yol açan Taliban yönetiminin, bir yandan müzakerelere hazır olduğu mesajını vermesi ve diğer yandan ise seçimleri tanımayacağını açıklayarak sandığı reddetmesi, ülkenin içinde bulunduğu başka bir çelişki. Seçimlerde Afganistan ile Amerika arasında hazırlanan İkili Güvenlik anlaşmasının geleceği de bir anlamda oylanmış olacak.

Ne var ki Taliban tehdidi ile güvenlik meselesi yanında, seçimlerin akıbetini belirleyecek hususların başında, seçimlere katılacak adayların profili ile seçmen kitlesi arasındaki ilişkiyi de saymak gerek. Halen dış yardımlarla ayakta kalabilen Afganistan'da seçimlerde yarışan adayların önünde bekleyen dört önemli mesele var: Amerika ile güvenlik anlaşmasının imzalanıp imzalanmayacağı, silahlı gruplarla barış görüşmeleri, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik kalkınma programları.

Bu analiz, bir yandan Afganistan'daki seçimlerin önemine ışık tutarken ve yeni dönemde ülkeyi bekleyen sorunları ana hatlarıyla gösterirken, öte yandan seçimlere katılan sekiz adayın da profilini sunmayı amaçlıyor. Nihayetinde etnik aidyetlerin ve kabile yapılarının belirleyici olacağı seçimlerde, adaylar arasında ciddi anlamda görüş farkları bulunmazken, sandıktan çoğunluğu sağlayacak bir aday çıkmazsa ikinci turda en fazla oy alan iki adayın yarışacağı seçimlerde kimin ipi göğüsleyebileceğine dair öngörülerde bulunuluyor. Afgan halkının seçimlere hile katılması ve Taliban tehdidinin seçimleri nasıl etkileyeceği beklentileri altında gittikleri sandıktan ne çıkarsa çıksın, sonucun ülke için kritik önemde bir eşiği işaret ettiği ise analizde dikkati çekilen en önemli husus.

Bu analiz, bir yandan Afganistan'daki seçimlerin önemine ışık tutarken ve yeni dönemde ülkeyi bekleyen sorunları ana hatlarıyla gösterirken, öte yandan seçimlere katılan sekiz adayın da profilini sunmayı amaçlıyor.

GİRİŞ

Tampon bölge olma özelliğinden kaynaklı jeopolitik konumunun kurbanı olan, geçtiğimiz yüzyıl boyunca büyük güçlerin iştahlı saldırılarıyla muhatap Afganistan, içinde bulunduğumuz yüzyıla da aynı talihsizlikle girdi. ABD tarafından 2000’li yılların başlarında küresel terörizmle mücadele bahanesiyle ve Taliban’a karşı gerçekleştiği iddia edilen bir operasyonla işgal edildi. Halen hem bu işgalin fiili varlığını hem de etki ve izlerini taşıyan ülke 5 Nisan 2014 tarihinde cumhurbaşkanını belirleyecek seçimleri gerçekleştirecek. İktidarın el değiştirecek olmasından ötürü Afganistan için yeni bir dönemin başlangıcı olma potansiyelini taşıyan söz konusu seçimler aynı zamanda bölge için de anlamlı sonuçlara gebe olabilir. Elbette bir taraftan askeri gücünden ekonomik kaynaklarına kadar neredeyse bütün alanlarda dış yardımlarla ayakta kalması, diğer taraftan ülkedeki demokrasi algısının aşiret ve kabile reislerinin tercihlerinin ötesine pek geçememiş olması seçimin önemi ve anlamı konusunda kuşku doğuracak etkenler olarak karşımızda duruyor. Öte taraftan Taliban ve diğer silahlı gruplarla bir müzakere iradesi ortaya çıkmış durumda ve neredeyse tüm siyasi aktörler müzakereleri olumlamaktadır. Bununla birlikte Taliban bir yandan müzakereleri reddetmezken diğer yandan da ironik biçimde seçimlere yönelik saldırı tehditlerini yüksek perdeden dillendirmekte ve fırsat buldukça da bu saldırıları gerçekleştirmektedir. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde bu seçimlerin ne kadar kritik bir öneme sahip olduğu daha kolay anlaşılacaktır.

SEÇİMLERİN ANLAMI

Afganistan 1973 yılında Muhammed Davud Han’ın bir darbeyle Muhammed Zahir Han’ı devirmesinden sonra cumhuriyet yönetimini benimsedi. Fakat o tarihten 2004 yılına kadar değişik gruplar güç kullanarak yönetimi eli geçirdiler ve bir türlü halkın oylarına müracaat edilemedi. Amerika’nın işgalinden sonra ilki 2004’de, ikincisi ise 2009’da iki yarı cumhurbaşkanlığı seçimleri gerçekleşti ve her ikisinden de Hamid Karzai zaferle çıktı. 5 Nisan 2014 tarihinde üçüncü kez cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak ve bu kez Hamid Karzai iki dönem kuralına takıldığı için aday olamayacak. Dola-

yısıyla Afganistan'ın demokrasi yolundaki üçüncü dönemini işaret eden bu seçimler, ilk kez iktidarın seçimlerle el değiştirilmesine de yol açacak.

Birkaç açıdan önümüzdeki seçimler bugüne kadar yapılanlar arasında en önemli seçim olarak nitelenebilir. Özellikle bu dönemde dış güçlerin Afganistan'dan çekilecek olması yeni yönetimin en önemli meselesinin güvenliği sağlamak olduğunu gösteriyor. Afganistan yeni dönemde iç güvenliğinin sağlanmasını tek başına gerçekleştirmek durumundadır ve bu da uluslararası güçlerin bile bunu başaramadığı göz önüne alındığında çok kolay görünmemektedir. Hamid Karzai Amerika ile imzalanması beklenen güvenlik anlaşmasını imzalamayı kabul etmedi ve buna yeni cumhurbaşkanının karar vermesi gerektiğini söyledi. Öte yandan, halihazırda daha çok dış yardımlarla işleyen ekonomi de, yavaş yavaş kendi yağında kavrulmayı başaracak noktaya getirilmeyi beklemektedir. Yeni yönetimi temel olarak bekleyen iki sorun olan güvenlik ve ekonomi ayrıntılarına ve alt kategorilerine inildiğinde dört ana konuda yoğunlaşmaktadır. Bunlar; Amerika ile güvenlik anlaşmasının imzalanıp imzalanmayacağı, silahlı gruplarla barış görüşmeleri, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik kalkınma programlarıdır. Mevcut adayların bu dört temel konudaki önerilerinin ne olduğu ileri bölümlerde ele alınacaktır.

SEÇİME DAİR GENEL BİLGİLER

5 Nisan 2014 tarihinde gerçekleşecek olan seçim yarışı, adaylıkları seçim komisyonu tarafından onaylanan 11 aday arasında başladı. Ancak zaman içerisinde üç adayın yarıştan çekilmesiyle aday sayısı sekize düştü. Afganistan seçim yasasına göre cumhurbaşkanlığı seçimleri her 5 yılda bir gerçekleşmektedir. Yine bu yasaya göre cumhurbaşkanlığı adayları adaylıklarını ilan ettiklerinde birinci ve ikinci yardımcılarını da ilan etmek zorundalar.¹ Bu yüzden seçimlerde dikkate alınan en önemli şeylerden birisi de adayın yardımcılarının kim olduğudur. Afganistan'da seçim koalisyonları özellikle yardımcılar üzerinden gerçekleşmektedir. Cumhurbaşkanlığına aday olabilmek için aranan şartlar şunlardır: Afganistan vatan-daşı olmak, Müslüman olmak; Afgan anne babadan olmak; başka ülke vatandaşlığı almamış olmak; en az 40 yaşında olmak; cinayet gibi ağır suçlardan hüküm giymemiş olmak. Ayrıca adaylık başvurusunda bulunabilmek için adayların en az 100 bin vatandaşın yazılı desteğini de seçim komisyonuna sunmaları gerekmektedir. Bu şartları yerine getirdiği seçim komisyonu tarafından onaylanan adaylar seçime girebilirler. Seçimi kazanabilmek için adayın yüzde 50'nin üzerinde oy oranına ulaşması gerekmektedir. Birinci turda bu oranın yakalanmaması durumunda en çok oy alan iki aday ikinci tura kalmaktadırlar. İkinci turda eşit oy alınması durumunda ise eğitim düzeyi, iş tecrübesi, nişan, madalya veya onur lakaplarının varlığı sırasıyla değerlendirmekte ve cumhurbaşkanının kim olacağına karar verilmektedir.²

Afganistan'da partilerin siyasal hayatta etki sahibi olabilecek organizasyon ve güce sahip olduğunu söylemek zordur. Hala parti olabilmek için gerekli olan yasal şartlar bile yerine getirilememektedir.

1. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/09/130909_k04_afg14_afghanistan_election3.shtml

2. <http://www.iec.org.af/pdf/nomination/instruction/vr-cn-regulation.pdf>

AFGANİSTAN'DA SİYASİ PARTİLER

Afganistan'da Hamid Karzai tarafından geçici hükümetin kurulmasından sonra birçok grup ve hizip siyasi alanda varlık gösterme çabasına girişti. Uzun yıllar boyunca daha çok askeri yönleri öne çıkan gruplar yeni dönemle birlikte siyasi faaliyetlere yöneldiler. Eylül 2003'te siyasi partiler yasasının uygulamaya geçmesiyle birlikte muhtelif düşüncedeki onlarca parti resmi kuruluşunu gerçekleştirdi ve siyasi güç elde etmek amacıyla faaliyetlerine başladı. Bir kaç yıl içerisinde bu partiler cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri gibi büyük ve önemli siyasi tecrübeler yaşadı. Bu kısa zaman dilimi içerisinde Afganistan siyasi partiler arasında çeşitli koalisyonlara da tanık oldu. 3 Nisan 2007'de varlığını ilan eden Milli Cephe siyasi partiler arasındaki koalisyonun iyi bir örneğidir. Çoğu parlamenter olan Milli Cephe'nin kurucuları neredeyse son 30 yıldır Afganistan siyasetinde yer alan tüm eğilimlerden temsilci barındırmaktadır. Milli Cephe'nin oluşması ile Cephe içindeki partiler kendi siyasi fark ve ihtilaflarını bir kenara bırakarak mevcut cumhurbaşkanı Karzai'ye karşı bir muhalefet hareketi olarak ortaya çıkmayı başardılar.³

Bununla birlikte Afganistan'da partilerin siyasal hayatta etki sahibi olabilecek organizasyon ve güce sahip olduğunu söylemek zordur. Hala parti olabilmek için gerekli olan yasal şartlar bile yerine getirilememektedir. Örneğin bu şartlardan birisi ülkedeki en az 20 şehirde örgütlenmektir ki bugüne kadar hiçbir parti bunu gerçekleştirememiştir.⁴ Halihazırda

Adayların çoğu tamamen aynı şeyleri söylemektedirler. Hal böyle olunca seçimlerde program ve vaatlerin değil başta etnik aidiyetler olmak üzere daha feodal etkenlerin belirleyici olacağını söylemek mümkündür.

50'nin üzerinde partinin faaliyet gösterdiği Afganistan'da siyasi partilerin arzu ettikleri etkinliğe sahip olamamasının en önemli nedeni bu ülkede hala aşiretçilik gibi geleneksel ilişki biçimlerinin siyasal hayatta da temel belirleyen olarak etkisini sürdürmesidir. Bunun yanında partilerin tamamen kurucularına bağlı olması da önemli bir başka sorundur. Bu yüzden partiler örgütlenememekte ve partinin ömrü liderin ömrüyle aynı olmaktadır. Örgütsüzlük partinin ekonomik açıdan da sadece lidere bağlı olması sonucunu doğurmakta; böylece parti ortak bir hedef için mücadele etmek yerine liderin hedefleri için mücadele etmektedir.

Partinin ekonomik olarak fertlere bağlılığı, ortak hedef yokluğu, örgütsüzlük gibi meseleler Afganistan'da modern tanımıyla partinin olup olmadığını tartışma konusu yapmaktadır.

ADAYLAR VE SORUNLARA YAKLAŞIMLARI

Yukarıda değinildiği üzere 5 Nisan'da gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı seçimlerine dair yarış 11 aday arasında başladı ve yarıştan çekilmelerle birlikte sayı sekize düştü. Bu bölümde mevcut sekiz aday tanıtılacak, ayrıca Afganistan'ın temel problemlerine yaklaşımları ortaya konacaktır. Afganistan'ın dört temel probleminin olduğu ve yeni yönetimden bu konularda çözüm beklendiği daha önce de belirtilmişti. Bu doğrultuda önümüzdeki 5 yıl için Afganistan'ı yönetmeye aday olan şahısların güvenlik, ekonomi, silahlı gruplarla diyalog ve yolsuzluk konularında ne düşündükleri ve neler vadettiklerine bakmak yararlı olacaktır. Doğrusunu söylemek gerekirse adayların bu dört alandaki söylemlerine ba-

3. http://dailyafghanistan.com/opinion_detail.php?post_id=127405

4. <http://www.faryabzamin.blogfa.com/post-41.aspx>

kıldığında arada neredeyse hiç fark görünmemektedir. Her dört konuda da adayların çoğu tamamen aynı şeyleri söylemektedirler. Hal böyle olunca seçimlerde program ve vaatlerin değil başta etnik aidiyetler olmak üzere daha feodal etkenlerin belirleyici olacağını söylemek mümkündür. Bu durum o kadar belirgindir ki adayların hiçbirisi kapsamlı bir program sunma ihtiyacı bile hissetmiş değildir. Dolayısıyla da burada adayların vaatleri olarak yazılanlar bir beyannameden değil adayların çeşitli vesilelerle verdiği röportajlardan derlenmek durumunda kalmıştır.

ABDULLAH ABDULLAH

Seçimin iddialı adayları arasında yer alan Abdullah 1959 yılında Kabil’de doğdu. Babası Peştun, annesi Tacik asıllıdır. Kabil Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun oldu. Kabil Göz Hastanesi’nde iki yıl çalıştıktan sonra 1984 yılında Pakistan’a gitti ve bir yıl sonra Kuzey Savaş cephesine gelip burada sağlık işleriyle ilgilenmeye başladı. Çok kısa bir sürede meşhur mücahit komutanı Ahmet Şah Mesud’un en yakınları arasına girmeyi başardı.

Mücahitlerin zaferi ve geçici hükümetin kurulmasından sonra Mesud Savunma Bakanı olunca Abdullah da bakanlığın sözcüsü oldu. Ülkenin kuzeyinde Burhaneddin Rabbani liderliğinde kurulan hükümette Dışişleri Bakan Yardımcılığı görevini üstlendi. Mesud’un öldürülmesinden sonra İttifak Cephesi’nin sözcüsü oldu ve uluslararası medyada cephe temsilcisi olarak görünür oldu.

Karzai tarafından kurulan geçici hükümette Dışişleri Bakanı oldu. Geçiş hükümetinde de bu görevini sürdürdü. Ancak 2004’ten sonra kabinede yer almadı ve resmi görevlerden uzaklaştı. Karzai’nin ikinci dönem cumhurbaşkanlığında muhalefete başlayarak “Değişim ve Ümit” isimli bir koalisyon oluşturdu. İkinci cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Karzai’nin en büyük rakibi idi. Bu seçimlerde adaylardan hiç birisi yeterli oyu alamadı ve seçim komisyonu Karzai ve Abdullah’ı ikinci tur seçimlerin rakipleri olarak ilan etti. Fakat Abdullah seçimlerin şeffaf olmayacağı gerekçesiyle ikinci tur seçimlerden çekildi. Neticede seçim komisyonu Karzai’yi seçimlerin galibi olarak ilan etti.

2009 seçimlerinden sonra Değişim ve Ümit koalisyonunun adını Milli Değişim Koalisyonu olarak değiştirdi ve başka bazı siyasi grup ve şahsiyetleri de bünyesine kattı.

Birinci yardımcısı olarak Hizb-i İslami üyesi Muhammed Han’ı, ikinci yardımcısı olarak ise eski milletvekili ve Afganistan Halk Birlik Partisi lideri Hacı Muhammed Muhakkık’ı göstermiştir.⁵

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Güvenliğin sağlanması konusunda yasaların hakimiyetinin, hesap veren devlet anlayışının ve yönetimde halkın rolünü arttırmanın öncelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Zorunlu askerliğe karşı çıksa da güvenliğin sağlanmasında halkın rolünün önemli olduğunu ileri sürmektedir. Amerika ile güvenlik anlaşmasının imzalanmasının Afgan halkının çıkarına olduğunu düşünmekte ve dünya kamuoyuyla iyi ilişkiler içerisinde olunması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda uluslararası güçlerin Afganistan’da bulunmasının kapsamının düzenlenmesi zorunlu olduğuna inanmaktadır.

5. <http://www.elections.pajhwok.com/dt/node/6223>

Silahlı gruplarla diyalog: Silahlı gruplarla diyalogun dikkate ele alınması gereken bir konu olduğunu ve bir noktaya kadar da dikkate alındığını düşünmektedir. Ancak bu diyalogda takip edilen yöntemler yanlış olduğundan barış sağlanamamıştır. Diyalog kesinlikle sürmeli, ancak açık esaslara dayanmalıdır. Halkın çoğunluğunun barışın sağlanmasını istediğini düşünen Abdullah, bunun herkesin hakkını gözetecek onurlu bir barış olmasının sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Barış halkın hukukunu ihlal edecek şekilde olmamalıdır. Diyalog samimi bir şekilde sürmelidir ve karşı taraf da savaşı sürdürürse devletin halkın can mal ve hukukunu korumakla yükümlü olduğunu anlamalıdır.

Yolsuzlukla mücadele: İşsizliğin temel nedenlerinden birisinin gençler için çalışma olanaklarının yokluğu olduğunu belirten Abdullah, kişisel ilişkilerle işe alımların olmasının bu durumun tetikleyicisi olduğu görüşünden hareket etmektedir. Yolsuzlukların bir yıkım nedeni olduğunun anlaşılması gerektiği fikrini öncelemektedir. Bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ona göre, adaletin ve yasaların çiğnenmesi, yargı sisteminin etkisizliği ve yönetim sisteminin yanlışlıkları yolsuzluklara neden olmuştur. Bu iki sistemin reforma tabi tutulması ve bunun şeffaflıkla yapılması, sorunu çözecektir. Öncelikle devlet yöneticileri yolsuzluğa bulaşmadıklarını ispatlamak zorundadırlar ve devletin başına ehil birisi geçmelidir.

Ekonomi: Afganistan'ın görece kendine yeterliliğe ulaştığı tarım üretimiyle ilgili alanlarda köylü kooperatiflerinin, ziraatle ilgili bir bankanın ve ürünlerin dış pazara açılmasını sağlayacak paketleme sistemlerinin kurulması gibi yollarla ihracatın desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. El zanaatı ve geleneksel zanaatlar gibi diğer alanlarda zanaatkarlar desteklenmelidir. Küçük ve orta ölçekli sanayi imalatı arsa ve enerji sorununun çözümü gibi kolaylıklar sağlanarak yaygınlaştırılabilir. Abdullah, bir ve beş yıllık ekonomik kalkınma programları hazırlanmasını ve bu programların köy kalkınma ve yoksullukla mücadeleyi de kapsamasını savunmaktadır.⁶

EŞREF GANI AHMEDZAI

Seçimlerin bir diğer iddialı adayı olan Ahmedzai Peştun asıllıdır ve 60 yaşındadır. Beyrut Amerikan Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi'nde antropoloji okudu. Karzai hükümetinde "Güvenliğin Afganlaştırılması" projesinin asli teorisyenlerinden sayılıyor. Uzun bir müddet Dünya Bankası'nda çalıştı. Ekim 2001'de BM Afganistan özel temsilcisi Ahzar İbrahimi'nin danışmanı oldu. Ancak bir kaç ay sonra Karzai'nin baş danışmanı oldu. Aynı zamanda Afganistan'a uluslararası yardım organizasyonunun başkanlığını da yürüttü. Haziran 2002'de Karzai başkanlığındaki geçiş hükümetinde Maliye Bakanı oldu ve Aralık 2004'e kadar bu görevini sürdürdü. 2004 cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra kabineye girmedi ve Kabil Üniversitesi rektörü oldu. 2 yıl sonra görevi bıraktı ve Karzai hükümetinin muhalifleri arasına katıldı. 2006 yılında Afganistan tarafından BM Genel Sekreterliğine aday gösterildi, ancak kazanamadı. 2009 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday oldu, ancak pek oy alamadı. Sonrasında Karzai tarafından "güvenlik sorumluluğunun dış güçlerden iç güçlere intikali programı"nın sorumluluğuna atandı. Amerikan yanlısı olarak bilinmektedir.

6.http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2014/03/140208_k03_afghan_presidential_candidates_programs.shtml

Birinci yardımcısı olarak Milli Hareket lideri ve eski Afganistan Silahlı Kuvvetler Komutanı Özbek general Raşit Dostum'u, ikinci yardımcısı olarak Daykundi vilayeti eski valisi Muhammed Surur Daniş'i göstermiştir.⁷

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Ahmedzai'ye göre, yasaların hakimiyeti, adalet ve katılımı ile güvenlik sağlanabilir. Ülkede henüz gerçekleşmemiş olan polis ve ordunun vazifelerinin ayrıştırılmasını savunmaktadır. Güvenlik konusunda tek karar alıcı bir merci oluşturmak Anayasa'ya göre cumhurbaşkanının vazifesi olduğundan hareketle bunun hemen gerçekleştirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ona göre, sorun silahlı güçlerin niteliği değil siyasi iradedir. Polisin maaşlarını uluslararası kurumlardan almanın önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Amerika ile güvenlik anlaşması imzalanmasını savunmaktadır.

Silahlı gruplarla diyalog: Ahmedzai, her şeyden önce silahlı muhaliflerin halkta karşılık buluyor olmasının önemsenmesi gerektiğini düşünmektedir. Ona göre, bir halkta toplu birlik yoksa ve halk meselelere etnik eksenli yaklaşıyorsa orada zaaf vardır. Bunun ulusal, bölgesel ve uluslararası nedenleri birlikte değerlendirilmelidir. Siyasi çözüm yolu ciddiyetle takip edilmeli ve Afganistan'ı tekrar bütünlendirecek programlar ortaya konmalıdır.

Yolsuzlukla mücadele: Yolsuzluğun temel nedeni yasanın hakimiyetinin olmamasıdır. Bu nedenle Ahmedzai, yargıdan başlayarak şeffaflığın sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir yöntem bakanlıkların görev alanlarının ayrılmasıdır.

Ekonomi: Afganistan'da para olduğunu ancak sermaye olmadığını düşünmektedir. İnsanların ucuz fiyatlarla dışarıda iş gücü olarak çalıştırıldığından yakınmaktadır. Bununla birlikte Afganistan'a yılda 3 bin kişinin dışarıdan getirtildiğini, bunun maliyetinin ise 1 milyar doları bulduğunu belirtmekte ve var olan iş gücünün daha sağlıklı bir şekilde kullanılmasını savunmaktadır. Afganistan'da konut problemini çözmedikçe ekonomik sorunların çözülemeyeceğini düşünen Ahmedzai, konut fiyatlarının olabilecek en düşük noktaya çekilmesi gerektiğine inanmaktadır.⁸

ZALMAY RASUL

Hamid Karzai'nin eski güvenlik danışmanı olan Zalmay Rasul, Karzai grubunun çıkarlarını temsil etmektedir. Aynı gruptan bazı adaylar Rasul lehine seçimlerden çekilmişlerdir. Seçimin kuvvetli üç adayından birisidir. Karzai'nin başa geçmesinden sonra 2002 yılında Havaçılık Bakanı oldu. Kısa bir süre bu görevi sürdürdükten sonra cumhurbaşkanı güvenlik danışmanı oldu ve 2010 yılına kadar bu görevi sürdürdü. 2010 yılında Dışişleri Bakanı ve Karzai'nin en yakınlarından birisi oldu. Ocak 2010'dan Ekim 2013'e kadar Afganistan Dışişleri Bakanlığı görevini sürdürdü. Geçici hükümetin kurulmasıyla sonuçlanan 2001 yılındaki ilk Bonn konferansının katılımcılarından. Taliban'ın yenilgisinden sonra Karzai ile birlikte Kabil'e gelenlerden birisidir. Önceki seçimlerde Karzai'yi desteklemiş ve tüm ısrarlara rağmen Karzai hükümetinin en büyük muhalifi olan Milli Cephe'ye katılmayı reddetmiştir.

7. <http://goo.gl/WB4lWg>

8. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2014/03/140208_k03_afghan_presidential_candidates_programs.shtml

Birinci yardımcısı olarak Milli Cephe lideri Ahmet Ziya Mesud'u, ikinci yardımcısı olarak Bamiyan vilayeti eski valisi Habibe Serabi'yi göstermiştir.⁹

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Rasul'e göre, herşeyden önce seçim sonuçları herkes tarafından kabul edilir ve güven verici olmalıdır. Güvenlik güçlerinin her anlamda güçlendirilmesi için çalışmak gerekmektedir. Dış ülkelerle, özellikle de Pakistan'la iyi ilişkiler geliştirmek önemlidir. Dış ilişkiler alanında müzakerelere ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Ülkenin, anlaşmazlık durumunda ise, kendi varlığını gösterebilecek bir güce ihtiyacı olduğu fikrindedir. Amerika ile güvenlik anlaşmasının seçimlerden önce imzalanması gerektiğini ifade etmiştir.

Silahlı gruplarla diyalog: Taliban'la müzakerelerin sürmesi gerektiğini düşünmektedir. Ona göre, silahı bırakıp Anayasa'yı kabul eden Taliban üyeleri normal vatandaşlar gibi yaşayabilirler. Öncelikle barış çabası sürdürülmelidir. Geçmiş tecrübelerden faydalanılmalı ve neticeye ulaşmak için ne tür yöntemsel değişikliklere gerek olduğu düşünülmelidir. Barışa ulaşmak kolay ve kısa vadeli bir iş değildir. Taliban içerisinde barış isteyenlerin olduğuna inanmaktadır. Rasul, barış için en iyi sonuca varmak için en iyi mekanizmayı bulunması gerektiğini ileri sürmektedir.

Yolsuzlukla mücadele: Rasul'e göre, yolsuzlukla mücadelede bilgi sahibi bir kabinenin varlığı önemlidir. Kabinenin yüzde 50'si gençlerden, yüzde 20'si kadınlardan oluşmalıdır. Güvenilir yönetim ve yasaların uygulanması yolsuzlukla mücadelenin iki önemli boyutudur. Yine şeffaflık yolsuzlukla mücadelede yardımcı olacaktır. Yolsuzlukla mücadele ile ilgili mevcut kanunlar uygulanmalı ve ihtiyaç duyulduğunda yeni kanunlar çıkmalıdır. Yargı organı bağımsız ve güvenilir olmalıdır.

Ekonomi: Dış yardımlar projelerde kullanılmalı ve ülkenin ekonomik temelleri sağlam atılmalıdır. Böylece iş olanağı yaratılmalıdır; ikinci aşamada maden, ziraat ve hizmetlerden faydalanılmalı, nihayetinde ise kendine yeterlik sağlanmalıdır.¹⁰

MUHAMMED DAVUD SULTANZUY

1953 yılında Gazne'de doğdu. Peştun asıllı olan Sultanzuy önceki dönem milletvekilliği ve ekonomi komisyonu başkanlığı yaptı. Ancak sonraki dönemde Meclis'e giremeyince televizyonculuğa başladı.

Birinci yardımcısı olarak eski diplomat Ferid Ahmed Fazlı'yı, İkinci yardımcısı olarak Kazıme Muhakkık'ı göstermiştir.¹¹

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Dış güçlerin Afganistan güvenlik güçlerini eğitim amacıyla ülkede bulunmalarının uygun olduğunu düşünmektedir. Ancak, bu güçlerin Afganistan'daki varlığının Afgan güvenlik güçlerinin kendine yeterliliğini hedeflemesi gerekmektedir. Hem hükümetin hem parlamento Amerika ile gü-

9. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/11/131021_ram_afg_candidates_list.shtml

10. <http://www.elections.pajhwok.com/dr/node/6223>

11. <http://www.elections.pajhwok.com/dr/node/6223>

venlik anlaşmasını kabul etmiştir. Afganistan'ın çıkarına olan her anlaşma imzalanabilir. Güvenlik anlaşması da çıkarlarımızı güvence altına alınarak imzalanmalıdır.

Silahlı gruplarla diyalog: Sultanzuy, Taliban ile yüzyüze konuşulması fikrindedir. Ona göre, Afganistan'a barışın gelmesi ve çoğulcu bir siyasal ortama kavuşması isteniyorsa Taliban'a da siyasi yaşam ve özgürlükler için gerekli alan açılmalıdır. Muhaliflerle halkın hukukunu ihlal etmemeleri şartıyla her türlü görüşmeye hazırdır. Sultanzuy, "eğer muhalifler Anayasa'yı kabul etmiyorlarsa Anayasa'nın sadece bir grupta sınırlı olmadığını; ama eğer mevcut siyasileri kabul etmiyor ve siyasi taleplerinin karşılanmasını istiyorlarsa gelip siyasi rekabete iştirak etmeleri gerektiğini" ileri dürmektedir. Böylece eğer kazanırlarsa programlarını uygulama imkanı elde edebilirler. Bunun için kendilerine alan açılacaktır.

Yolsuzlukla mücadele: Ona göre, yolsuzlukla mücadele için sağlıklı bir idarenin oluşmasına ihtiyaç vardır. Bunun için sağlıklı bir yönetim, iyi bir hükümet ve temiz bir liderlik oluşturmalıdır. Halka hizmet için gelenler hesap verebilir olmalıdır. Yönetime gelenler ilk günden mal varlıklarını kaynaklarıyla beraber açıklamalı, halka karşı şeffaf olmalıdırlar.

Ekonomi: Yasaların hakimiyeti sağlanıp iyi yönetimle yoksulluk iktisadi kalkınmaya çevrilmelidir. Afgan halkının çıkarına olan ziraat gibi alanlarda kısa, orta ve uzun süreli programlar icra edilerek ekonomi iyileştirilebilir.¹²

KUTBETTİN HİLAL

1952 yılında doğan Hilal, inşaat mühendisidir. Hikmetyar liderliğindeki Hizb-i İslami'nin önemli aktörlerinden birisiydi. 1993 yılında Hikmetyar başbakan olduğunda onun yardımcısı oldu. 2003 yılında Hikmetyar ile ilişkisinden dolayı Pakistan'da tutuklandı. Kabil'e döndükten sonra Hizb-i İslami ile bir ilişkisinin olmadığını ilan etti. Bununla birlikte Afganistan devletinin Hizb-i İslami ile görüşme çabalarında yer aldığına dair bilgiler mevcuttur. Parti içerisinde bir grup hükümete eklendi; ancak Hilal, Taliban'la birlikte yönetime karşı savaşan diğer tarafta kaldı ve Hikmetyar'ı destekledi. Hizb-i İslami'nin Hikmetyar cenahı Hilal'i desteklediğini açıkladıysa da Hilal seçimde Hizb-i İslami'yi temsil etmediğini ve adaylığının şahsi kararı olduğunu dile getiriyor. Hikmetyar'ın Afganistan siyasetinin geleceğinde rol alması gerektiğini düşünüyor. Ona verilecek oylar Afganistan'da radikal oyların oranı konusunda da fikir verecektir.

Birinci yardımcısı olarak İneyetullah İneyet'i, ikinci yardımcısı olarak Muhammed Ali Nebizada'yi göstermiştir.¹³

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Güvenlik anlaşmasını imzalayıp imzalamayacağına cumhurbaşkanı olduktan sonra karar vereceğini açıklamıştır. Güvenliğin sağlanması için bölge ülkeleriyle işbirliği olanakları sağlanmalıdır. Diğer yandan ona göre, tepeden tırnağa güvenlik, tepeden tırnağa barışa ihtiyaç duyar ki bu iç gü-

12. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2014/03/140208_k03_afghan_presidential_candidates_programs.shtml

13. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/11/131021_ram_afg_candidates_list.shtml

venlikle ilgilidir. Emniyet güçlerinin daha etkin kılınması yanlısıdır. Polis daha güçlü ve milli, ordu donanımlı ve aktif hale getirilmelidir. Ordu iki kısma ayrılmalıdır. Biri maaşlı profesyonel birim, diğeri zorunlu askerlikle gelenler. Güvenlik güçlerinin maaşlarının artmasının da güvenliğe yardımcı olacağını düşünmektedir.

Silahlı gruplarla diyalog: Sorunların savaşarak değil diyalogla çözülmesi yönünde çaba sarfedilmesi gerekmediğini savunmaktadır. Hilal, milli birlik konusunda adımların atılması ve affedici davranı-lararak geçmişteki tatsızlıkların unutulması yanlısıdır. Ona göre, muhaliflerle iyi niyetli müzakereler yapılmalıdır. Müzakerelerde onlara sadece silahları bırakmaları ve yolsuzluğa bulaşmış hükümete bağ-lanmaları söylenmemeli, sözleri de dinlenmelidir. Hikmetyar'ın siyasal hayata geri dönmesinin önün-deki engellerin de kaldırılmasını savunmaktadır.

Yolsuzlukla mücadele: Yolsuzluğun en temel nedenlerinden birisi savaş olduğunu düşünmektedir. Yolsuzluğun varlığı muhaliflerin hükümetle anlaşmalarına engel olmaktadır. Yolsuzlukla mücadele için yolsuzluğa bulaşmamışların iktidara gelmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ayrıca yolsuzluk dos-yaları önemle takip edilmelidir. Yolsuzluğu imkansız kılacak yasalar olmalıdır. Gümrük, banka ve yönetim kanunları yeniden düzenlenmelidir.

Ekonomi: Kalkınma sorununu da yolsuzlukla ilgili bir durum olarak değerlendirmektedir. Yolsuzluk ortadan kaldırılabiliirse temel konularda çalışmaların yapılabileceğini ileri sürmektedir. Komşu ülke-lerle iyi ilişkiler kurulması gerektiğini; onlarla veya onlar aracılığıyla ticaret yapılabileceğini ve gençler için eğitim olanakları oluşturulabileceğini savunmaktadır.¹⁴

MUHAMMED ŞEFİK GÜLAĞA ŞIRZAI

1954 doğumludur. Necibullah karşıtı mücahit grupları arasında yer aldı. Milli Cephe Partisi üyesidir. Resmi ve siyasi görevlerinin yanında ticaretle de uğraşmaktadır. 2004 yılında Nengerhar valisi oldu. Bu görevindeki çalışmalarından ötürü buldozer lakabıyla anılmaktadır.

Birinci yardımcısı olarak eski milletvekili Seyyid Hüseyin Alimi Bel-hi'yi, ikinci yardımcısı olarak cumhurbaşkanının etnik gruplar eski danışmanı Muhammed Haşim Zarra'yı göstermiştir.

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Halkın güvenlikteki rolü tayin edicidir. Amerika ile güvenlik anlaşması halkın çıkarınadır ve imzalanmalıdır. Şirzai, bunun için seçimler bile beklenmemesi gerektiğini düşünmektedir.

Silahlı gruplarla diyalog: Şirzai'ye göre ulema, aşiret büyükleri, aydınlar ve üniversite hocalarından tarafsız olanlar bir araya toplanmalı ve müzakere konusunda doğru yöntem bunlar tarafından belir-lenmelidir. Kabil veya başka yerdeki Taliban liderleriyle Afganistan'ın herhangi bir yerinde görüşmeler gerçekleştirilebilir. Müzakereler Arabistan veya Katar'da değil Afganistan'ın içinde gerçekleştirilmelidir. Ona göre, Taliban'ı dinlemek gerekmektedir; önerileri makul ise dikkate alınmalı, makul değilse ikna edil-meye çalışılmalıdır.

14. <http://8am.af/1392/03/05/election-2014-transition-democracy/>

Yolsuzlukla mücadele: Ona göre, iyi yönetim yolsuzluklara karşı en önemli önlemdir.

Ekonomi: Ekonomide herkesin rolü ve katılımı önemlidir. Kadın haklarına saygı duyulmalıdır. Ekonomik gelişmeler güvenliğin de sağlayıcısıdır. Anayasa değişmeli ve yasalara saygılı hükümet kurulmalıdır. İş ehline verilmeli ve ilişkiler yerine kriterler öncelenmelidir.¹⁵

ABDURRAB RESUL SAYYAF

Eski önemli mücahit komutanlardan olan Sayyaf, 1980’de Pakistan’a gitti ve burada mücahitlere katıldı. Bir müddet Tanzim-i Cemiyet grubunda faaliyet gösterdikten sonra bu gruptan ayrıldı ve Afganistan İslami Birlik Partisini kurup başına geçti.

Afganistan parlamentosunun en muhafazakar ismi olarak bilinen Sayyaf dini eğitimini çeşitli Müslüman ülkelerde tamamladı. Mısır’daki eğitimi esnasında Mısır İhvanı’nın önemli isimleriyle irtibat kurdu. Necibullah rejiminin yıkılmasından sonra diğer cihad hareketleriyle birlikte Afganistan’a girdi ve Rabbani hükümetinin en önemli destekçilerinden birisi oldu. Sonrasında Kabil’de yaşanan iç çatışmalarda onun partisiyle Ali Mezarı’nın Hizb-i Vahdet-i İslami partisi arasında çok şiddetli çatışmalar oldu. Taliban’ın Kabil’e girmesi üzerine Ahmet Şah Mesud ile birlikte Kabil’i terk etti ve Mesud’un hakimiyetindeki kuzeye çekildi. Taliban’ın çekilmesinden sonra tekrar Kabil’e geri geldi ve yeni güç oluşumunda çeşitli roller üstlendi. Taliban’a karşı çok sert görüşleri olan mücahit liderlerindendir.

Birinci yardımcısı olarak eski Enerji ve Su Bakanı İsmail Han’ı, ikinci yardımcısı olarak Abdülvahhab İrfan’ı göstermiştir. Her iki isim de eski cihat komutanlarındandırlar.

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Ona göre, yeni yönetimin ilk işi güvenliğin sağlanması olmalıdır. Güvenliği tehdit eden şahıslarla ciddi ve kesin mücadele edilmelidir. Bir yandan diyalog sürerken diğer taraftan yasaların tavizsiz uygulanmasını da öncelemek gerekmektedir.

Silahlı gruplarla diyalog: Taliban’la fikir ayrılığının ne olduğunu anlayamadığını düşünmektedir. Taliban’ın devlet aleyhine kullanıldığına inanmaktadır. Afganlı olan Taliban üyeleriyle müzakereye hazır olmakla birlikte bazı unsurların Taliban’ın masaya oturmasına engel olduklarını da ileri sürmektedir. Barışın sağlanması için tarafların bilinmesi gerektiğini; ancak Taliban’ın olayın tarafı olmadığını düşünmektedir.

Yolsuzlukla mücadele: Ona göre, yolsuzluğun temel nedenlerinden birisi yoksulluktur. Diğer bir neden yönetim zaafı ve yasaların uygulanamamasıdır. Yolsuzlukla mücadele için öncelikle bu nedenlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Hemen başarılmasa da aşamalı bir mücadeleyle yolsuzluk engellenebilir.

Ekonomi: Ekonomiyi düzeltmenin ilk şartı toplumdaki yoksulluk oranını düşürmektir. Yoksulluğun nedenlerinin ortadan kaldırılması için doğal kaynaklardan faydalanılmalıdır. İş imkanları yaratılmalı, enerji için barajlar kurulmalı, böylece dışa bağımlılıktan kurtulmanın imkanları oluşturulmalıdır. Tarım ve enerjiden faydalanarak kendine yeterliğin sağlanması gerekmektedir.¹⁶

15. <http://www.elections.pajhwok.com/dt/node/6223>

16. <http://urozgan.org/fa-Af/article/5412/>

HIDAYET EMİN ARSALE

68 yaşında olan Arsale, Peştun asıllıdır ve Kabil doğumludur. Amerika'da Güney İllinois Üniversitesi'nde iktisat okudu. Aynı alanda George Washington Üniversitesinde doktora yaptı.

1969 yılında Dünya Bankasında çalışan ilk Afgan oldu ve 18 yıl bu bankada çalıştı. 1987 yılında bu görevi bıraktı ve mücahitlere katıldı. 1989-92 arasında mücahitlerin Pakistan'da kurdukları hükümetin Maliye Bakanı oldu. 1993'te kısa bir müddet Dışişleri Bakanı oldu.

Taliban'ın yenilmesinden sonra Bonn konferansında Ticaret Bakanı ve Başkan Yardımcısı oldu. Seçilmiş Karzai hükümetinde yar alamadı. Her ne kadar Karzai tarafından Başbakan olarak önerildiyse de Meclis, böyle bir makamın Anayasa'da öngörülmediği gerekçesiyle bunu reddetti. Bununla birlikte kendisi Meclis'in muhalefetine rağmen işine Başbakan unvanıyla devam etti. Her ne kadar icra yönü olmasa da haftalık kabine toplantılarına katılıyordu.

Birinci yardımcısı olarak uyuşturucuyla mücadele eski bakanı General Hüdayidad'ı, ikinci yardımcısı olarak eski milletvekili Safiye Sadıki'yi göstermiştir.

Sorunlara yaklaşımı:

Güvenlik: Güvenlik için yasaların hakimiyeti şarttır. Adaletin sağlanması güvenliğin garantisidir. Güvenlik güçlerinin donanımlı olması gerekmektedir. Arsale, NATO dışında Rusya gibi ülkelerin de ordunun donanım ve eğitimi için yardım etmelerinin sağlanmasını savunmaktadır. Amerika ile güvenlik anlaşmasının önemli olduğunu ve imzalanması gerektiğini düşünmektedir.

Silahlı gruplarla diyalog: Ona göre, silahlı muhaliflerle ciddi ve samimi bir şekilde diyalog kurulmalıdır. Elbette bunun yolu da iyi yönetimden geçmektedir.

Yolsuzlukla mücadele: Öncelikle yoksulluğun önü alınmalı ve yolsuzluğun nedenleri ortadan kaldırılmalıdır. Maaşların yaşam standartları için gerekli noktaya yükseltilmesi yolsuzluğu azaltacaktır. Bürokrasi kaldırılmalı ve devletin çalışma biçimi reforma tabi tutulmalıdır.

Ekonomi: Sermayenin güvenini sağlamak gerekiyor. Yasanın hakimiyeti ve güvenliğin sağlanmasına yoğunlaşmak önemlidir. Sermayeye güven verilirse ekonomi iyileşeceğini düşünmektedir. Sadece iç değil dış sermaye sahipleriyle de ilgilenilmeli, dış sermayeyi çekmek için çaba sarfedilmelidir. Maden, ziraat, sanayi ve turizme eğilmek gerekmektedir. Komşu ülkelerle iyi ilişkiler kurularak Afganistan'ın bir geçiş bölgesi olması sağlanabilir. Böylece bölgenin ticaret ve ekonomi merkezi Afganistan olabilir.¹⁷

ADAYLAR ARASI REKABET

Bu seçim döneminde ilk defa olarak nerdeyse Afganistan'daki bütün siyasi eğilimlerin seçimlere katılıp aday çıkarmasından ötürü seçim kampanyalarının çok hareketli geçeceği ve büyük rekabet ve mücadelelere yol açacağı beklentisi gerçeğe dönüşmedi. Son günlere kadar adayların oldukça sönük geçen seçim kampanyaları son bir kaç gün içerisinde biraz canlanmış olsa da rekabet yelpazesinin genişliği göz önüne alındığında yine de ortamın hakettiği hareketlilikten yoksun olduğunu söyle-

17. http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/11/131021_ram_afg_candidateas_list.shtml

mek mümkündür. Bunun nedenini kampanyalardaki zayıflığın tersine oldukça hareketli geçen bir başka mecrada; siyasi pazarlıklar alanında aramak gerekmektedir. Adaylar modern demokrasilerde geçerli olan yaklaşımlar yerine geleneksel ilişki ağlarına daha çok önem verdiklerinden olsa gerek seçimin asıl heyecanı etnik gruplar içerisindeki siyasi pazarlıklarda kendini göstermektedir. Örneğin Peştun kabilesinin önde gelenleri muhtelif vilayetlerden Kabil'e gelerek Peştun asıllı adayların ortak bir aday lehine seçimlerden çekilmesi için çalışma ve pazarlıklar yürüttüler. Bu çalışmalar neticesinde başta mevcut cumhurbaşkanı Karzai'nin kardeşi Kayyum Karzai olmak üzere bazı adaylar Zalmai Rasul lehine adaylıktan çekildi.

Diğer etnik gruplarda da benzer çabalar oldu ve Peştun olmayan unsurların birleşmesi yönünde pazarlıklar ve çalışmalar yürütüldü. Tüm bu çabalar sürerken adaylar içerisinde bazı isimler ön plana çıktı ve birbirleriyle rekabeti yoğunlaştırdılar. Elbette bütün adaylar etnik unsurlara açıkça vurgu yapmaktan kaçındı ve hepsi milli kimlikten bahsederek rekabet nedenlerini farklı gösterdi. Buna göre halihazırda görüldüğü kadarıyla Afganistan'da üç esas rakip görünmektedir. Bunlar; eski mücahit gruplarını birleştiren Abdullah, Karzai taraftarlarını birleştiren Rasul ve Amerika yanlılarını birleştiren Ahmedzai'dir.

Afganistan'da gerçekleştirilen anketler seçimin bu üç aday arasında, ama özellikle Ahmedzai ve Abdullah arasında geçeceğini göstermektedir.¹⁸ Abdullah önceki seçimlerde Karzai'nin en zorlu rakibi ve seçimi ikinci tura taşımayı başardı. Ahmedzai ise önceki seçimlerde pek varlık gösterememiş olsa da bu seçimlerde Karzai'nin aday olamaması onu güçlü bir aday yapmaktadır.

Etnik aidiyetin seçimlerde çok önemli olduğu göz önüne alındığında Peştun olan Ahmedzai'nin Özbek Raşid Dostum'u yanına alması, onu güçlü bir aday olarak karşımıza çıkarmaktadır. Ancak Peştun bölgelerindeki emniyet zaafı Peştunların yüksek oranda seçimlere katılmalarını riskli bir duruma getirmektedir. Tacik ve Hazara bölgelerinin emniyet açısından nisbeten daha iyi durumda olması ve Hazaraların en etkili isimlerinden Muhakkık'ın Abdullah'ın yanında yer alması ise Abdullah'ı güçlü bir aday yapmaktadır. Abdullah'ı avantajlı konuma getiren bir diğer etken de hem kendisinin hem de yardımcısının cihad geçmişinden ötürü mücahit grupları tarafından desteklenme ihtimalidir. Elbette burada bir diğer mücahit komutan Sayyaf'ın da seçimlerde aday olduğunu akıldan tutmak gerekmektedir.

Hamid Karzai taraftarlarına hitap eden adaylara gelince yarışa giren 11 adaydan beşinin Karzai'nin yakın çalışma ekibinde yer aldığını belirtmek gerekiyor. Bunlardan üçü zaman içerisinde adaylıktan çekildi. Karzai'nin Rasul lehine daha açık bir tavır sergilemesi durumunda onun da şansı kuşkusuz artacaktır. Yine de seçimin Abdullah ve Ahmedzai arasında geçme ihtimali yüksektir. Burada güçlü adayları endişeye sevk eden en temel husus seçimlere hile karışması ihtimalidir. Nitekim seçimlere hile katılması meselesi Afganistan'da yabancı olunan bir durum değildir ve yüksek sesle hile endişeleri bir çok kesim tarafından dile getirilmektedir.

Seçimin Abdullah ve Ahmedzai

arasında geçme ihtimali yüksektir.

Burada güçlü adayları endişeye sevk

eden en temel husus seçimlere hile

karışması ihtimalidir.

18. <http://glevumassociates.com/doc/GlevumAfghanistanPresidentialElection2014WaveOneSurveyFindings%20.pdf>

SONUÇ

Muhammed Davud'un darbeyle cumhurbaşkanı olduğu 1973 yılından Karzai'nin cumhurbaşkanı olmasına kadar geçen süre içerisinde Afganistan tarihinin en önemli seçimini yapacak. Çünkü Afganistan'da yönetimin seçimlerle değişmesini sağlayacak. Ne var ki halihazırdaki gruplaşmalara bakıldığında Afganistan'da seçmenlerin liyakat veya vaatlere göre değil etnik aidiyetlere göre oy kullanacakları öngörülebilir. Seçimler konusunda en önemli iki endişe kaynağı ise seçimlere hile katılması ve Taliban'ın saldırıdır. Demokratik bir şekilde gerçekleşsin ya da gerçekleşmesin bu seçimler Afganistan için kritik ve tarihi bir dönemece işaret etmektedir. Çünkü 2014 ve sonrası Afganistan'ın geleceğinin şekillendiği bir dönem olacaktır.

Tampon bölge olma özelliğinden kaynaklı jeopolitik konumunun kurbanı olan, geçtiğimiz yüzyıl boyunca büyük güçlerin iştahlı saldırılarıyla muhatap Afganistan, içinde bulunduğumuz yüzyıla da aynı talihsizlikle girdi. ABD tarafından 2000'li yılların başlarında küresel terörizmle mücadele bahanesiyle ve Taliban'a karşı gerçekleştirildiği iddia edilen bir operasyonla işgal edildi. Halen hem bu işgalin fiili varlığını hem de etki ve izlerini taşıyan ülke 5 Nisan 2014 tarihinde cumhurbaşkanını belirleyecek seçimleri gerçekleştirecek. İktidarın el değiştirecek olmasından ötürü Afganistan için yeni bir dönemin başlangıcı olma potansiyelini taşıyan söz konusu seçimler aynı zamanda bölge için de anlamlı sonuçlara gebe olabilir. Elbette bir taraftan askeri gücünden ekonomik kaynaklarına kadar neredeyse bütün alanlarda dış yardımlarla ayakta kalması, diğer taraftan ülkedeki demokrasi algısının aşiret ve kabile reislerinin tercihlerinin ötesine pek geçememiş olması seçimin önemi ve anlamı konusunda kuşku doğuracak etkenler olarak karşımızda duruyor. Öte taraftan Taliban ve diğer silahlı gruplarla bir müzakere iradesi ortaya çıkmış durumda ve neredeyse tüm siyasi aktörler müzakereleri olumlamaktadır. Bununla birlikte Taliban bir yandan müzakereleri reddetmezken diğer yandan da ironik biçimde seçimlere yönelik saldırı tehditlerini yüksek perdeden dillendirmekte ve fırsat buldukça da bu saldırıları gerçekleştirmektedir. Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde bu seçimlerin ne kadar kritik bir öneme sahip olduğu daha kolay anlaşılacaktır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org